

Leo Trotskij

Den strypta revolutionen

februari 1931

Boken av André Malraux, *les Conquérants*¹, skickades till mig från flera håll och jag tror i fyra exemplar, men tyvärr läste jag den först med en försening på ett och ett halvt eller två år. Boken ägnas åt den kinesiska revolutionen, dvs. de fem sista årens väldigaste ämne. En fin och väl sammanhållen stil, en konstnärs skarpa blick, en originell och djärv iakttagelse – allt skänker en exceptionell betydelse åt romanen. Om vi skriver om den här är det inte därför att det är ett talangfullt verk, även om detta faktum inte är oväsentligt, utan därför att den utgör en källa till politiska lärdomar av allra högsta värde. Kommer dessa från Malraux? Nej, de framgår ur själva berättelsen, omedvetet för författaren, och de vittnar mot honom. Detta gör heder åt författaren som iakttagare och konstnär, men inte som en revolutionär. Vi har emellertid rätt att värdera Malraux också från denna synpunkt: i sitt eget namn och framför allt i Garins namn, hans andra jag, tvekar inte författaren med sina omdömen om revolutionen.

Boken kallas en roman. I själva verket står vi inför en krönika i romanform över den kinesiska revolutionen från dess första fas till Kanton-perioden. Krönikan är inte fullständig. Det sociala spelet är ibland frånvarande från skildringen. Men å andra sidan får läsaren ta del av inte endast revolutionens ljusstarka episoder, utan även skarpt skurna gestalter som etsar sig fast i minnet som sociala symboler.

Med små, färgstarka penseldrag, enligt *pointillismens* metod, ger Malraux en oförglömlig tavla av generalstrejken, förvisso inte sådan den ser ut nedifrån, inte som den genomförs, utan som den ter sig uppifrån: européerna får inte sin lunch, européerna försmäktar i hettan, kineserna har slutat arbeta i köken och slutat att hålla fläktarna igång. Detta är inte en förebråelse mot författaren. Den utländske konstnären skulle troligen inte ha kunnat närma sig sitt ämne på annat sätt. Men det finns en annan kritik man kan rikta mot honom, och den är inte är ingen bagatell: boken saknar en passande samhörighet mellan författaren, trots allt vad han vet och förstår, och dess hjältinna – revolutionen.

Författarens aktiva sympatier för det revolterande Kina är odiskutabla. Men dessa sympatier dränks av tillfälligheternas spel. De fräts sönder av individualismens överdrifter och den estetiska nyckfullheten. Då man uppmärksam läser boken upplever man ibland en känsla av irritation när man i berättelsens tonfall lägger märke till ett inslag av ironi gentemot de barbarer som är istånd att känna entusiasm. Ingen begär att man skall hålla tyst om att Kina är efterblivet, att många av dess politiska yttringar har en primitiv karaktär. Men det krävs ett korrekt perspektiv och att saker och ting sätts i sitt sammanhang. De kinesiska händelserna, mot vilkas bakgrund Malraux' roman utspelas, är ojämförligt mycket viktigare för den mänskliga kulturens framtida öden än de europeiska parlamentens fåfängliga och ömkliga larm och den stagnerande civilisationens berg av litterära alster. Malraux tycks känna en viss rädsla för att inse detta.

I romanen finns sidor, lysande genom sin intensitet, vilka visar hur det revolutionära hatet föds under oket, ur okunnighet, ur slaveri och hur det härdas som stål. Dessa sidor skulle ha kunnat komma med i revolutionens antologi om Malraux hade närmat sig massorna med större frihet och oräddhet, om han inte i sina observationer hade fått med ett litet inslag av blaserad överlägsenhet, när han förefaller be om ursäkt för sin flyktiga förbindelse med det kinesiska folkets uppror, kanske lika mycket inför sig själv som inför de akademiska mandarinerna i Frankrike och de andliga opiehandlarna.

*

¹ Boken finns i svensk översättning under titeln *Erövrarna*, senaste (pocket)upplagan Tidens Förlag, 1977. Sidangivelserna i den följande texten refererar till denna svenska upplaga. *Erövrarna* är den ena av de två romaner om Malraux skrev om den kinesiska revolutionen 1925-27, den andra är *Människans lott* (i svensk översättning 1969).

Borodin är Kominterns representerar som rådgivare hos Kanton-regeringen. Garin, som är författarens favorit, har hand om propagandan. Allt arbete bedrivs inom Guomindangs ramar. Borodin, Garin, den ryske 'generalen' Galen, fransmannen Gérard, tysken Klein och andra utgör revolutionens första byråkrati som står över det revolterande folket och för sin egen "revolutionära" politik i stället för revolutionens politik.

Guomindangs lokala organisationer definieras så här: "grupper av fanatiker – tappra ... av några plutokrater som är ute efter respekt eller säkerhet – och mängder av studenter och kulier". Borgare går inte bara med i varje organisation utan de leder partiet helt och hållet. Kommunisterna är underordnade Guomindang. Arbetarna och bönder övertalas att inte göra något som kan stöta bort de hängivna vännerna från borgarklassen. "Sådana är de samhällen som vi kontrollerar (mer eller mindre, tro inte något annat när det gäller detta) ...". En uppbygglig bekännelse! Kominterns byråkrati försökte "kontrollera" klasskampen i Kina på samma sätt som den internationella bankaristokratin kontrollerar de underutvecklade ländernas ekonomiska liv. Men en revolution kan inte kontrolleras. Man kan endast ge ett politiskt uttryck åt dess inre krafter. Man måste veta till vilken av dessa krafter man skall knyta sitt öde.

"Men nu håller kulierna på att upptäcka att de existerar" (s. 14). Detta är en korrekt iakttagelse. Men för att känna att de existerar måste kulierna, industriarbetarna och bönderna störta dem som hindrar dem från att existera. Den utländska dominansen är oupplösligt sammanlänkad med det inhemska oket. Kulierna måste inte bara driva ut Baldwin eller Macdonald, utan måste också störta den härskande klassen. Det ena kan inte åstadkommas utan det andra. På så sätt vaknar den mänskliga personligheten i Kinas massor, vilka är tio gånger så många som Frankrikes befolkning, och omvandlas omedelbart till den sociala revolutionens framvällande lava. Ett storslaget skådespel!

Men här kommer Borodin in på scenen och förklarar: "Under denna revolution måste arbetarna göra kuliernas arbete åt borgarklassen" som Chen Duxiu skrev i ett öppet brev till de kinesiska kommunisterna. Proletärerna upptäcker att det sociala slaveri som de vill befria sig från har fått byta plats med den politiska sfären. Vem har man denna svekfulla operation att tacka för? Kominterns byråkrati. När den försöker "kontrollera" Guomindang, hjälper den i själva verket borgarklassen som söker "respekt och säkerhet" att förslava de kulier som vill existera.

Borodin som hela tiden förblir i bakgrunden karakteriseras i romanen som en handlingsmänniska, som en yrkesrevolutionär, som en levande inkarnation av bolsjevismen på Kinas jord. Ingenting är längre bort från sanningen! Här följer Borodins politiska biografi: år 1903, vid nitton års ålder, emigrerade han till Amerika; år 1918 återvände han till Moskva, där han tack vare sina kunskaper i engelska upprätthöll "kontakt med de utländska partierna"; han arresterades 1922 i Glasgow; sedan sändes han till Kina som representant för Komintern. Borodin hade lämnat Ryssland *innan* den första revolutionen och hade kommit tillbaka *efter* den tredje, och visade sig vara en fulländad representant för stats- och partibyråkratin som erkände revolutionen först när den hade segrat. När det gäller unga människor är det ibland endast en fråga om kronologi. När det gäller folk i fyrtio- eller femtioårsåldern, är det redan en politisk karakteristik. Om Borodin framgångsrikt anslöt sig till den segerrika revolutionen i Ryssland, betyder detta inte alls att han var kallad att trygga segern för revolutionen i Kina. Folk av detta slag lägger sig utan svårighet till med "yrkesrevolutionärernas" åtbörder och tonfall. Många av dem bedrar inte bara andra utan också sig själva med sin kamouflagefärg. Hos dem omvandlas oftast bolsjevikens oförvägna mod till en ämbetsmannacynism som är beredd att göra vad som helst. Ah! att ha en fullmakt från Centralkommittén! Denna sakrosankta garanti hade Borodin alltid i sin ficka.

Garin är ingen funktionär, han är mera ursprunglig än Borodin och kanske även närmare revolutionären som typ. Han saknar den outhärliga utbildningen, han är dilettantisk och teatralisk, han snärjer hopplöst in sig i de stora händelserna och avslöjar detta vid varje steg. Ifråga om den kinesiska revolutionens paroller uttalar han sig så här: "...demokratiska slagord, 'folkets rättigheter', och liknande ..." (s. 18). Detta har en radikal klang, men är en falsk radikalism. Demokratins paroller är vedervärdigt prat i munnen på Poincaré, Herriot, Léon Blum, Frankrikes taskspelare

artister och Indokinas, Algeriets och Marockos fångvaktare. Men när kineserna gör uppror i namn av ”proletariatets rättigheter” har det lika litet att göra ned med ”prat” som den franska revolutionens paroller på 1700-talet. Under strejken i Hongkong hotade de brittiska rovfågarna med att återinföra kroppsstraff. ”Människans och medborgarens rättigheter” innebar i Hongkong rätten för kineserna att inte pryglas av den brittiska piskan. Att avslöja imperialisternas demokratiska ruttenhet, det är att tjäna revolutionen. Att kalla parollerna i de förtrycktas resning för ”prat” är att ofrivilligt hjälpa imperialisterna.

En ordentlig vaccination med marxism skulle ha skyddat författaren från att göra fatala missar av detta slag. Men Garin anser i stort att den revolutionära läran är ”dogmatiskt nonsens”. Han är, förstår ni, en av dem för vilka revolutionen endast är ett givet ”sakernas tillstånd”. Är det inte förvånansvärt? Men det är just på grund av att revolutionen är ett ”sakernas tillstånd” – det vill säga ett stadium i samhällets utveckling som betingas av objektiva orsaker och är underkastat bestämda lagar, som en vetenskapligt sinnad person kan förutse processens allmänna inriktning. Endast studier av samhällets anatomi och fysiologi gör det möjligt att inverka på händelsernas gång genom att stödja sig på vetenskapliga förutsägelser och inte diletantiska gissningar. Den revolutionär som ”föraktar” den revolutionära läran är inte bättre än en läkare som struntar i den medicinska vetenskapen som han är okunnig om eller en ingenjör som förkastar teknologin. De som utan vetenskapens hjälp försöker att rätta till det ”sakernas tillstånd” som kallas sjukdom kallar man kvacksalvare eller charlataner och de åtalas i enlighet med lagen. Om det hade funnits en domstol för att döma revolutionens kvacksalvare är det sannolikt att Borodin liksom hans uppdragsgivare i Moskva skulle ha fått stränga straff. Jag fruktar att inte heller Garin skulle ha kommit helskinnad ur affären.

Två gestalter står mot varandra i romanen som två poler i den nationella revolutionen: den gamle Chen-Dai, Guomindanghögerns intellektuella auktoritet – borgarklassens profet och helgon, och Hong, den unge ledaren för terroristerna. Båda framställs mycket övertygande. Chen-Dai förkroppsligar den gamla kinesiska kulturen, överflyttad till den europeiska kulturens språk; i dessa lånta kläder ”förädlar” han alla de kinesiska härskande klassernas intressen. Förvisso önskar Chen-Dai en nationell befrielse, men han fruktar massorna mer än imperialisterna; han hatar revolutionen mer än det ok som nationen bär. Om han går den till mötes är det endast för att bromsa upp den, betvinga den, förbruka den. Han gör passivt motstånd på två fronter, mot imperialismen och mot revolutionen, Gandhis politik i Indien, den politik som borgarklassen under vissa tider och i olika former har fört överallt på jorden. Det passiva motståndet har sitt upphov i borgarklassens benägenhet att kanalisera massrörelsen och ta över den.

Då Garin säger att Chen-Dais inflytande står över politiken kan man endast rycka på axlarna. Den ”rakryggade mannens” maskerade politik i Kina såväl som i Indien uttrycker på den mest sublimes och abstrakt moraliserande sätt de besuttnas konservativa intressen. Chen-Dais personliga oegenlyttighet står ingalunda i motsatsförhållande till hans politiska funktion: utsugarna behöver ”rakryggade” på samma sätt som den korrupta kyrkliga hierarkin behöver helgon.

Vilka dras till Chen-Dai? Romanen svarar med förtjänstfull precision: en värld av ”av gamla mandariner, opiumsmugglare och fotografer, av vetenskapsmän som har förvandlats till cykelhandlare, av advokater som har fått sin juridiska utbildning i Paris, av alla dessa olika typer som längtar efter uppskattning’ (s. 83). Bakom dem finns en mer solid borgarklass som är uppknuten till England och som beväpnar general Tang mot revolutionen. I väntan på seger förbereder sig Tang att göra Chen-Dai till regeringschef. Båda två, Chen-Dai och Tang, fortsätter likväl att vara medlemmar i det Guomindang som Borodin och Garin tjänar.

Då Tang låter sina arméer anfälla staden och då han gör sig beredd att slakta revolutionärerna, med Borodin och Garin i spetsen, sina partikamrater, mobiliserar dessa med Hongs hjälp de arbetslösa och beväpnar dem. Men efter det att segern vunnits över Tang försöker ledarna inte att ändra någonting av vad som fanns förut. De kan inte bryta det oklara blocket med Chen-Dai därför att de inte har något förtroende för arbetarna, kulierna, de revolutionära massorna. De är själva smittade av Chen-Dais fördomar, vars främsta vapen de är.

För att ”inte stöta bort” borgarklassen måste de ta upp kampen mot Hong. Vem är denne, och varifrån kommer han? – ”Från eländiga förhållanden” (s. 22). Han är en av dem som gör revolution och inte en av dem som ansluter sig till den först då den är segerrik. När han kommit till slutsatsen att man måste döda den engelske guvernören i Hongkong, bekymrar sig Hong endast för en sak: ”När jag har dömts till döden, måste ni uppmana de unga att följa mitt exempel” (s. 22). Man måste ge Hong ett klart program: få arbetarna att resa sig, svetsa dem samman, beväpna dem och ställa upp dem mot Chen-Dai som varande deras fiende. Men Kominterns byråkrati söker Chen-Dais vänskap, stöter bort Hong och gör denne förbittrad. Hong dödar bankirer och köpmän, just de som ”stödjer” Guomindang. Hong dödar missionärer: ”...de som lär de människor som lever i elände att de ska stå ut med det måste straffas, de må sedan vara kristna präster eller nånting annat...” (s. 125). Om Hong inte finner den rätta vägen är det Borodins och Garins fel, ty de har placerat ledningen över revolutionen i bankirernas och köpmännens händer. Hong företräder den massa som redan håller på att resa sig, men som ännu inte har gnuggat ögonen och vars händer inte har mjuknat. Han försöker att med revolver och kniv verka *för* de massor som Kominternagenterna förlamar. Detta är den osminkade sanningen om den kinesiska revolutionen.

*

Under tiden vacklar regeringen i Kanton då den ”bemödar sig om att inte slå över från Garin och Borodin som kontrollerar polisen och fackföreningarna till Chen-Dai som inte kontrollerar nånting alls, men som inte desto mindre existerar” (s. 40). Vi har en nästan fulländad tavla av maktens tudelning. Kominterns representanter har Kantons fackföreningar, polisen, Whampoas kadettskola, massornas sympati, Sovjetunionens hjälp i sina händer, Chen-Dai har en ”moralisk auktoritet”, det vill säga de dödligt uppskrämda besuttnas prestige. Chen-Dais vänner sitter i en maktlös regering som välvilligt stöds av medlarna. Men är inte detta februarirevolutionens regim, Kerenskijs system, med den enda skillnaden att mensjevikernas roll spelas av pseudobolsjeviker? Detta gäller otvivelaktigt Borodin även om han är utklädd till bolsjevik och tar sin maskering på allvar.

Garins och Borodins bärande idé är att förbjuda kinesiska och utländska båtar på väg mot Kantons hamn att anlöpa Hongkong. Genom en handelsblockad hoppas dessa män, som själva anser sig vara realistiska revolutionärer, kunna bryta den engelska dominansen i södra Kina. Men de anser det aldrig vara nödvändigt att först störta Kanton-bourgeoisins regering som endast väntar på rätta ögonblicket för att utlämna revolutionen åt England. Nej, varje dag knackar Borodin och Garin på ”regerings” dörr och ber, med hatten i hand, att man skall utfärda det påbud som skall rädda allt. En av dem påminner Garin om att regeringen i grund och botten är ett spöke. Garin låter sig inte bringas ur fattningen. Spöke eller inte, svarar han, men den måste marschera, eftersom vi behöver den. Detta är prästens behov av de relikier som han själv tillverkar av vax och bomull. Vad döljs bakom denna politik som försvagar och förnedrar revolutionen? En småborgerlig revolutionärs aktning för en grundmurat konservativ borgare. Det är på samma sätt som den rödaste av franska radikaler alltid är beredd att falla på knä inför Poincaré.

Men Kantons massor är kanske ännu inte mogna för att störta borgarklassens makt? Hela situationen är sådan att man blir övertygad om att utan motståndet från Komintern skulle spökregeringen för länge sedan ha störtats under trycket från massorna. Men låt oss anta att de kantonesiska arbetarna fortfarande var alltför svaga för att upprätta sin egen makt. Vilken är då, allmänt sett, massornas svaga punkt? Deras tendens att följa exploatörerna. I detta fall är revolutionärernas främsta plikt att hjälpa arbetarna att befria sig från detta krypande förtroende. Det verk som utfördes av Kominterns byråkrati gick i stick i stäv mot detta. Den inpräntade bland massorna uppfattningen att man måste underkasta sig borgarklassen och förklarade att borgarklassens fiender var massornas egna fiender.

Att inte avvisa Chen-Dai! Men om Chen-Dai trots detta drar sig undan, vilket är oundvikligt, så skulle detta inte innebära att Garin och Borodin blev kvitt sitt frivilliga vasallförhållande till borgarklassen. De skulle bara välja Chiang Kai-shek som nytt objekt för sina taskspelarkonster, en son av samma klass och en yngre broder till Chen-Dai. Chiang Kai-shek är chef för militäraka-

demin i Whampoa som bolsjevikerna grundade och Chiang Kai-shek nöjer sig inte med passivt motstånd, han är beredd att gripa till blodigt våld, inte i plebejisk form, i massornas form, utan i militärens och bara inom de gränser som kommer att göra det möjligt för borgarklassen att vidmakthålla en oinskränkt makt över armén. Genom att beväpna sina fiender, så avväpnar och stöter Borodin och Garin bort sina vänner. På det sättet förbereder de katastrofen.

Men överskattar vi inte den revolutionära byråkratins inflytande på händelserna? Nej, den har visat sig starkare än den själv trodde, om inte för det bättre så åtminstone för det sämre. Kulierna som först nu börjar existera politiskt behöver en modig ledning. Hong behöver ett djärvt program. Revolutionen behöver energin från miljoner människor som reser sig. Men Borodin och hans byråkrater behöver Chen-Dai och Chiang Kai-shek. De stryper Hong och hindrar arbetaren att lyfta på huvudet. Om några månader kommer de att undertrycka böndernas agrara resning för att inte stöta sig med arméns borgerliga kadrer. Deras styrka är att de representerar den ryska Oktober, bolsjevismen, Kommunistiska Internationalen. Efter att ha tillskansat sig auktoriteten, fanan och de materiella tillgångarna från den största av revolutioner spärrar byråkratin vägen för en annan revolution, som även den hade alla möjligheter att bli stor.

Samtalet mellan Borodin och Hong (s. 131-132) är den mest förfärande anklagelseakt mot Borodin och hans inspiratörer i Moskva. Som alltid är Hong ute efter en avgörande aktion. Han kräver att de mest framstående borgarna ska bestraffas. Borodin har endast följande invändning att komma med: De som "betalar" får inte röras. "En revolution är ingen enkel historia", säger Garin å sin sida. "Revolutionen, det är att betala armén": säger Borodin bryskt. Dessa aforismer innehåller alla beståndsdelarna i den snara med vilken den kinesiska revolutionen stryptes. Borodin beskyddade borgarklassen som i gengäld lämnade bidrag till "revolutionen". Pengarna gick till Chiang Kai-sheks armé. Chiang Kai-sheks armé krossade proletariatet och likviderade revolutionen. Var detta verkligen omöjligt att förutse? Och förutsågs inte i själv verket just detta? Borgarklassen betalar beredvilligt endast den armé som tjänar den mot folket. Revolutionens armé väntar sig inga donationer: den tvingar dem att betala. Detta kallas revolutionär diktatur.

Hong ingriper framgångsrikt vid arbetarmöten och dundrar mot "ryssarna": de bär ansvaret för revolutionens nederlag. Hongs vägar leder inte till målet men har rätt mot Borodin. "Hade Taipings² ledare några ryska rådgivare? Hur var det med boxarna?"³ (s. 136) Om den kinesiska revolutionen 1924-1927 hade lämnats åt sig själv skulle den kanske inte omedelbart ha uppnått seger, men den skulle inte ha tillgripit harakiri-metoder, den skulle inte ha upplevt skamliga kapitulationer och den skulle ha tränat revolutionära kadrer. Den tragiska skillnaden mellan dubbelmakten i Kanton och den i Petrograd är att i Kina gjorde sig ingen bolsjevism gällande: under namn av 'trotskism' förklarades den vara en kontrarevolutionär lära och förföljdes med alla slags förtal och förtryck. Där Kerenskij inte lyckades under juli-dagarna lyckades Stalin i Kina tio år senare.

Borodin och "alla bolsjeviker av hans generation", försäkrar oss Garin, "har tagit intryck av sin kamp mot anarkisterna". Författaren behövde denna anmärkning för att förbereda läsaren på Borodins kamp mot Hongs grupp. Historiskt är det oriktigt: om anarkismen inte lyckades höja huvudet i Ryssland så var det inte på grund av att bolsjevikerna bekämpade den framgångsrikt, utan därför att de redan tidigare hade underminerat marken under dess fötter. Om anarkismen inte stannar inom de intellektuella kaféernas eller tidningsredaktionernas fyra väggar, utan har trängt djupare, då för den vidare massornas förtvivlan och utgör det politiska straffet för demokratins bedrägerier och opportunistens förräderi. Bolsjevismens djärvhet i att ställa de revolutionära frågorna och lära ut sina lösningar lämnade inget utrymme för anarkismen att utvecklas. Men om Malraux' historieskrivning inte är exakt, så visar hans berättelse däremot på ett beundransvärt sätt hur Stalins-Borodins opportunistiska politik beredde mark för den anarkistiska terrorismen i Kina.

Driven av logiken i denna politik samtycker Borodin till att utfärda ett dekret mot terroristerna. De

² Stort bondeuppror vid mitten av 1800-talet (1851-64).

³ Folkligt uppror år 1900, riktat mot det europeiska inflytandet över Kinas ekonomi

ståndaktiga revolutionärer, som drivits ut på äventyrliga vägar genom Moskva-ledarnas brott, förklaras laglösa av Kantons borgarklass – med den Kommunistiska internationalens välsignelse. De svarar med terrordåd mot de pseudorevolutionära byråkrater som skyddar den borgarklass som betalar dem. Borodin och Garin griper terroristerna och förintar dem, och försvarar då inte längre enbart borgarna utan även sina egna liv. Det är på detta sätt som anpassningens politik oundvikligen övergår till det värsta förräderi.

Boken heter *Les Conquéranants* [Erövrarna]. Med denna titel, som är dubbeltydig när revolutionen förväxlar sina egna mål med imperialismens, syftar författaren på de ryska bolsjevikerna eller snarare en viss fraktion av dem. Erövrarna? De kinesiska massorna har rest sig för ett revolutionärt uppror med inflytandet från Oktober-omvälvningen som sitt föredöme och med bolsjevismens som sitt banér. Men ”erövrarna” erövrade ingenting. De utelämnade tvärtom allt åt fienden. Om den ryska revolutionen gav upphov till den kinesiska revolutionen så har de ryska epigonerna strypt den. Malraux drar inte dessa slutsatser. Han anar inte ens att de finns. De framgår inte desto mindre klart ur hans remarkabla bok.

Prinkipo den 9 februari 1931.

Översättning (från engelska): *Martin Fahlgren*

Till innehållsförteckningen för artikelsamlingen [Trotskij om Kina](#)